

KƏRİMLİ N.B.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA KƏND TƏSƏRRÜFATI
BİTKİLƏRİNİN SUVARMA REJİMLƏRİ**

BAKI-2011

Korrektə edilmiş suvarma relimləri Azərbaycan Hidrotexnika və Meliorasiya Elm-İstehsalat Birliyinin materialları əsasında Suvarmanın rejimi və texnikası bölməsinin əməkdaşı texnika elmləri üzrə fəlsəfə doktoru N.B. Kərimli tərəfindən hazırlanmış və Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Elmi-texniki surasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir.

ISBN 978-9952-453-32-4

Kərimli N.B.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA KƏND TƏSƏRRÜFATI BİTKİLƏRİNİN SUVARMA REJİMLƏRİ. Bakı, Elm, 2011.58 səh

Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı bitkilərinin suvarma rejimlərinin təyini metodu işıqlandırılıb. Su tələbatının bioloji əmsallarına dair məlumatlar, suvarma rejiminə həsr edilmiş elmi-tədqiqat işlərinin təhlili və kənd təsərrüfatı bitkilərinin suvarma rejimlərinin təyini istiqamətində aparılmış hesablamaların nəticələri verilib.

Meliorasiya və su təsərrüfatı mütəxəssisləri üçün.

Kərimli N.B.

Irrigation scheduling of crops in the Azerbaijan republic.

The method of definition of an irrigation scheduling of crops in the Azerbaijan republic is shined. Results of research works by definition of bioclimatic coefficients, the analysis of works devoted to an irrigation regime, results of calculations by definition of an irrigation schedulind of crops are yielded.

K $\frac{0605010407}{655(07) - 2011}$ qrifli nəşr

© KƏRİMLİ N.B.

Ön söz

Məlumdur ki, respublikamız arid zonaya daxil olub qədim suvarılan əkinçilik diyarıdır. Burada suvarma aparmadan əksər kənd təsərrüfatı bitkilərindən məhsul almaq mümkün deyil. Hər hansı bir kənd təsərrüfatı bitkisini suvarmaq üçün öncə onun suvarma rejimi təyin olunur. Suvarma rejimi bitkilərin vegetasiya dövründə suya olan tələbatından meydana gəlir. Bitkilərin vegetasiya dövründə cəmi su tələbatı onların növündən, ərazinin iqlim, torpaq şəraitindən, qrunut sularının yatım dərinliyindən, tətbiq olunan suvarma texnikasından və sair elementlərdən asılıdır.

Kənd təsərrüfatı bitkilərinin cəmi su tələbatı üç metodla təyin edilir: su balansı, mikroiqlim və empirik. Azərbaycan respublikasında SSRİ dövründə su ehtiyatlarından səmərəli istifadə olunması məqsədilə AzETHvəMİ-də uzun illər ərzində kənd təsərrüfatı bitkilərinin suvarma rejiminin öyrənilməsi istiqamətində çoxlu sayda elmi-tədqiqat işləri aparılmışdır. Bunların əsasında empirik hesablama metodu ilə bitkilərin optimal bioiqlim suvarma rejimləri işlənilib hazırlanaraq layihə və istehsalat işlərində tətbiq edilmişdir. Tətbiqin nəticələri göstərir ki, bitkilərin suvarma rejimləri əsas etibarilə suvarılan ərazinin torpaq-iqlim xüsusiyyətlərindən, suvarma texnikası və texnologiyasından, tətbiq olunan aqrotexniki tədbirlərdən, təsərrüfat şəraitindən və digər amillərdən asılıdır. Bu amillərin hər hansı birinin dəyişməsi suvarma rejiminin dəyişilməsinə səbəb olur. Bunlarla əlaqədar qeyd etmək lazımdır ki, suvarma rejiminin axırıncı dəfə təyin edilməsindən uzun illər keçməsilə əlaqədar təbii-təsərrüfat faktorlarında müxtəlif dəyişiklər olmuşdur. Bunlardan ən mühümlərini iqlim dəyişikliyi və yeni təsərrüfatçılıq sisteminin yaranmasını qeyd etmək lazımdır. Odur ki, kənd təsərrüfatı bitkilərinin suvarma rejimlərinin yenidən işlənməsinə böyük ehtiyac duyulur. Lakin suvarma rejimlərinin yenidən, müasir tələbatlar əsasında, tədqiqat yolu ilə işlənməsi uzun vaxt və vəsait tələb edir. Düzdür belə tədqiqat işləri, geniş olmasa da, müəyyən səviyyədə aparılır. Buna baxmayaraq zaman gözləmir. Mövcud şərait kənd təsərrüfatı bitkilərinin dövrün tələbinə uyğun suvarma rejimi ilə suvarılmasını tələb edir.

Bu tələbatı nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı bitkilərinin suvarılması üçün mövcud olan suvarma rejimlərinə əlavələrin və korrektələrin edilməsi mühüm elmi praktiki əhəmiyyət kəsb edir. Odur ki, N.B.Kərimlinin hazırladığı kənd təsərrüfatı bitkilərinin korrektə edilmiş suvarma rejimləri böyük əhəmmiyətə malikdir.

N.B. Bəşirov
kənd təsərrüfatı elmləri doktoru

GİRİŞ

Azərbaycanda kənd təsərrüfatının inkişafı bütövlükdə suvarılan əkinçilikdən asılıdır. Respublikanın ümumi torpaq fondu 8,66 mln. hektardır. Coğrafi şəraitinə görə bu torpaqların 4,35 mln. hektarı kənd təsərrüfatına, o cümlədən 3,2 mln. hektarı suvarmaya yararlıdır. Hazırda suvarmaya yararlı torpaqların təxminən 1,45 mln. hektarı suvarılındır və respublikada istehsal olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının 90-95%-i bu torpaqların payına düşür.

Suvarmaya yararlı torpaqların bir hissəsinin suvarılan əkinçilikdə istifadə olumamasına əsas səbəb respublikada mövcud su ehtiyatlarının az olması və onlardan səmərəli istifadə edilməməsidir. Respublikada istifadə olunan su ehtiyatlarının əsas mənbələri respublikadan kənarda formalaşan çayların yerüstü axımlarıdır. Azərbaycan çaylarının axım həcmi orta quraq ildə $32,3 \text{ km}^3$ təşkil edir. Bunun $21,97 \text{ km}^3$ respublikadan kənarda qonşu dövlətlərdə formalaşır. Quraq və kəskin quraq illərdə Azərbaycan çaylarında su ehtiyatları müvafiq olaraq $27,8$ və $23,2 \text{ km}^3$, o cümlədən qonşu ölkələrdən daxil olan tranzit axımlar $17,4$ və $14,7 \text{ km}^3$ kimi azalırlar. Çay sularının mövcud yerli ehtiyatları orta quraq, quraq və kəskin quraq illərdə müvafiq olaraq $10,3$; $8,23$ və $6,34 \text{ km}^3$ təşkil edir.

Respublikanın əksər çaylarında maksimum axım yaz dövrünə təsadüf edir. Suvarma suyuna tələbatın maksimum olduğu yay dövründə isə çay axımlarında sərf illik həcmi $10-15\%$ -dən çox olmur. Azərbaycanın iqlim şəraiti yüksək temperatur rejimi və atmosfer yağıntılarının azlığı ilə xarakterizə olunduğundan vegetasiya dövründə bitkilərin suya olan tələbatlarının yalnız $15-20\%$ -i yağış və qunt sularından qidalanma hesabına ödənilir.

Respublikada suvarılan əkiçiliyin intensiv inkişafı su ehtiyatlarından səmərəli istifadəni tələb edir. Adam başına düşən su ehtiyatlarına görə Azərbaycan Qafqaz ölkələri arasında axırıncı yeri tutur və respublika ərazisinin 85% -i yetərincə nəmlənməyən zonada yerləşir. Kənd təsərrüfatı tələbatları üçün istifadə olunan su həcmi ümumi su idxalının təqribən 62% -i təşkil edir.

Su ehtiyatlarından səmərəli istifadə olunması istiqamətində Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Hidrotexnika və Meliorasiya İnstitutunda (AzETH və Mİ-də) uzun illər ərzində çoxlu sayda elmi-tədqiqat işləri aparılmış və kənd təsərrüfatı bitkilərinin bioloji optimal suvarma rejimləri işlənib hazırlanmışdır. Bu tədqiqatların nəticələri göstərir ki, bitkilərin suvarma rejimləri əsasən ərazinin torpaq-iqlim xüsusiyyətlərindən, suvarma texnikası və texnologiyasından, tətbiq olunan aqrotexniki fondan, suvarma suyunun keyfiyyətindən və digər amillərdən asılıdır. Bu amillərin hər hansı birinin dəyişməsi suvarma rejiminə və son nəticədə bitkilərin məhsuldarlığına təsir edir.

Məlumdur ki, aparılmış tədqiqat işləri nəticələrinin, istismar təcrübələrinin və iqlim dəyişkənliklərinin nəzərə alınması üçün, tövsiyə olunmuş suvarma rejimlərində hər 5-10 ildən bir dəqiqləşdirmələr və düzəlişlər aparılmalıdır. Axıncı suvarma rejimlərinin tövsiyə edilməsindən (1983-cü il) uzun müddət keçdiyindən və burada bəzi rayon və bitki növlərinin göstərilməməsi səbəbindən, yeni təsərrüfatçılıq şəraitində su ehtiyatlarından daha səmərəli istifadə etmək üçün, kənd təsərrüfatı bitkilərinin suvarma rejimlərinin yenidən işlənməsinə ehtiyac yaranmışdır.

1. Respublikada mövcud suvarma rejimlərinin təyini metodu

Su tələbatının bioloji əmsallarına dair AzETHvəMİ-də olan məlumatlar əsasında aşağıdakı kənd təsərrüfatı bitkilərinin suvarma rejimləri təyin edilmişdir: pambıq, payızlıq taxıl, örtükaltı (birillik) və ikiillik yonca, pomidor, xiyar, kələm, badımcan, silos üçün qarğıdalı, yem üçün qarğıdalı, yem çuğunduru, tütün, üzüm və alma bağlayı, çay plantasiyaları, feyxoa, çoxillik bitkilər.

Suvarma rejiminin təyininin ən mükəmməl üsulu suvarma qabağı torpağın nəmliyinin təcrübə yolu ilə öyrənilməsinə əsaslanır. Bu halda suvarmaların müddətləri və normaları torpaqda olan nəmlik çatışmazlığına (kəsininə) görə təyin edirlər. Bu metodun çatışmayan cəhətləri iş həcmnin çox olması (nəmliyə görə çoxlu sayda torpaq nümunələrinin götürülməsi) və suvarma rejiminin tətbiqinin ərazicə məhdud olmasıdır, yəni nəticələrin tətbiqi tədqiqat işi aparılan ərazi ilə məhdudlaşır.

Bu çatışmazlıqların aradan qaldırılması üçün suvarma rejiminin təyində hesabat metodlarından geniş istifadə olunur. Suvarma rejiminin təyininin hesabat metodları meteoroloji məlumatlardan istifadəyə əsaslanır. Hesabat metodlarının nəzəri əsasında bitkilərin optimal su təchizi zamanı kənd təsərrüfatı sahəsindən olan buxarlanma ilə atmosferin energetik resursları arasında sıx əlaqənin mövcud olması durur və bu mümkün buxarlanma (potensial evapotranspirasiya) kimi kompleks göstərici ilə qiymətləndirilir.

Bilərək ki, yetərinə nəmliyi təmin edilmiş kənd təsərrüfatı sahəsindən və su səthindən, su məsrəfləri atmosferin istilik ehtiyatlarından asılıdır və buxarlanma fiziki qanunlara tabe olur, onda mümkün buxarlanma meteoroloji göstəricilərə görə müəyyən edilə bilər. Əksər hallarda cəmi su tələbatının (evapotranspirasiyanın) müəyyən edilməsində əsas kimi, bitkinin və iqlimin rolunu nəzərə alan əmsallarla düzəliş edilmiş, mümkün buxarlanma qəbul edilir.

Azərbaycan Respublikasında mümkün buxarlanmanın və su istehlakının (tələbatının) müəyyən edilməsində havanın çatışmayan rütubətindən istifadəyə əsaslanan bioiqlim hesabat metodu geniş

yayılmışdır. Bu metodu A.M.Alpatyev [1] təklif etmiş və sonrakı inkişafını S.M.Alpatyevin [2] əsərlərində tapmışdır. Suvarma rejiminin bioiqlim metodu ilə təyin edilməsi aşağıdakı ardıcılıqla həyata keçirilir.

1. Bioloji əmsallara (K_b) və havanın çatışmayan rütubətinin cəminə ($\sum d$) görə ayrı-ayrı zaman kəsikləri üçün (bizim halda dekadalar üzrə) kənd təsərrüfatı sahəsindən olan nəmlik məsarifi hesablanır:

$$E = K_b \cdot \sum d. \quad (1)$$

Bioloji əmsallar təcrübə yolu ilə təyin edilirlər və müəyyən zaman kəsiyində cəmi buxarlanmanın həmin dövrdə olan havanın çatışmayan rütubətinin cəminə bölünmənin qismətinə bərabər olur:

$$K_b = \frac{E_f}{\sum d}.$$

2. Suvarılan sahədə su balansının mədaxil elementləri təyin edilir: P – atmosfer yağıntıları; Q – torpağın hesabat və aşağı qatları arasında şaquli nəmlik mübadiləsi.

3. Cəmi su istehlakında su balansının mədaxil elementlərinin fərqi kimi su balansı kəsiri (çatışmazlığı) təyin edilir:

$$\Delta E = K_b \cdot \sum d - P - Q. \quad (2)$$

Bitkinin optimal su təchizi dövrü üçün dekadalar üzrə su balansı kəsiri integral ayrılər şəklində təqdim olunur. Bu əyri baxılan dövr üçün cəmi nəmlik çatışmazlığını - nettto suvarma normasının miqdarını xarakterizə edir.

4. Su balansı kəsirinin integral əyrisinə və suvarma normasının verilmiş miqdarına görə suvarmanın aparılma sayı və müddəti müəyyən edilir.

Bioiqlim metodu çoxillik (40 və daha artıq) dövrə aid meteoroloji məlumatlardan istifadə əsasında quraqlıq dərəcəsi fərqli olan illər üçün suvarma rejimlərinin təyin edilməsinə imkan verir. Bu layihə suvarma rejimlərinin tərtibində xüsusilə əhəmiyyətlidir. Bioloji

əmsalın mövcudluğu həmçinin ilin hava şəraitinə uyğun olaraq istismar rejimlərinə düzəlişlərin edilməsinə imkan verir.

Respublikada yetişdirilən əsas kənd təsərrüfatı bitkilərindən pambığın, payızlıq taxılın, yoncanın və üzümün suvarma rejimləri qrunť sularının yatım dərinlikləri yaxın və dərin olan hallar üçün təyin edilib. Qrunť sularının səviyyəsi 2,0 m olduqda pambığın, payızlıq dənli bitkilərin, örtükaltı və ikiillik yoncanın kapilyarlar vasitəsilə qrunť sularından qidalanması aylar üzrə cəmi buxarlanmadan faizlə A.A.Əlirzayevə əsasən [3] aşağıdakı kimi qəbul edilib: pambığ – iyun - 10%, iyul -20%, avqust -30%; payızlıq taxıl –may ayından vegetasiya dövrünün sonuna kimi cəmi buxarlanmanın 15%; örtükaltı yonca –iyun-sentyabr aylarında 15%; ikiillik yonca – aprel-sentyabr dövrü üçün 20%.

Qrunť sularının səviyyəsi 1,5-2,0 m olduqda üzümlüklərin qrunť suları ilə qidalanması ədəbiyyat məlumatlarına əsasən [4] cəmi buxarlanmanın 40%-i qəbul edilib. Bu düzəliş üzümlüyün su balansını kəsirinin hesablanmasında iyun-avqust ayları dövrü üçün daxil edilib.

2. Elmi-tədqiqat işlərinin nəticələri

2.1. Su tələbatının bioloji əmsalları

Bioloji əmsallar təcrübə yolu ilə cəmi buxarlanma və havanın çatışmayan rütubətinə dair məlumatlara görə təyin edirlər. Onun dəqiqliyi əsasən cəmi buxarlanmanın təyininin dəqiqliyindən asılıdır.

Gəncə-Qazax və Muğan-Salyan bölgələrində yetişdirilən əsas kənd təsərrüfatı bitkilərinin suvarma rejimlərinin işlənməsində AzETHvəMİ-nin 1971-1975-ci illərdə apardığı tədqiqatlar [5, 6] nəticəsində əldə olunan bioloji əmsallara dair məlumatlardan istifadə olunub.

Mil-Qarabağ bölgəsində pambığ bitkisinin bioloji əmsalı AzETHvəMİ-nin 1960-1961-ci illərdə Beyləqan rayonunda apardığı tədqiqatlar nəticəsində müəyyən edilmiş cəmi buxarlanma məlumatları əsasında təyin edilmişdir [7].

Şirvan bölgəsində pambığ bitkisindən cəmi buxarlanmaya dair faktiki məlumatlar institut tərəfindən 1972-1975-ci illərdə Şirvan

Meliorasiya Təcrübə Stansiyasında aparılan tədqiqatlar nəticəsində əldə olunmuşdur [8].

Mil-Qarabağ və Şirvan bölgələrində yonca və payızlıq buğda üçün cəmi buxarlanmaya dair çoxillik təcrübə məlumatları olmadığından bu bölgələr üçün Muğan-Salyan bölgəsində alınan bioloji əmsallardan istifadə olunmuşdur. Bu bölgə ilə Mil-Qarabağ və Şirvan bölgələrinin hava temperaturları, çatışmayan nəmlik və rütubətləri təqribən eyni dəyişkənliklərlə xarakterizə olunurlar.

Üzümlüklərin suvarma rejiminin öyrənilməsi və su tələbatının müəyyən edilməsi təcrübələri Gəncə-Qazax bölgəsində 1969-1974-cü illərdə Şəmkir təcrübə stansiyasında, Abşeron yarımadasında 1972-1974-cü illərdə Abşeron təcrübə stansiyasında aparılmışdır [9].

Gəncə-Qazax və Abşeron bölgələri üçün alınan bioloji əmsalların respublikanın digər suvarılan bölgələrində istifadə mümkünlüyü havanın temperaturunun, atmosfer yağıntılarının və nisbi rütubətin çoxillik orta qiymətlərinin müqayisə edilməsi, həmçinin may-avqust dövründə olan mümkün buxarlanmaların miqdarının tutuşdurulması nəticəsində müəyyən edilmişdir.

Havanın çoxillik orta temperatur və nisbi rütubət məlumatlarına görə hesablanan mümkün buxarlanma bölgələr üzrə aşağıdakı kəmiyyətlərlə xarakterizə edilirlər (may-avqust dövrü): Gəncə-Qazax bölgəsi – 660-702mm; Mil-Qarabağ – 650-800; Şirvan – 693-782; Muğan-Salyan – 553-655; Yuxarı Qarabağ (Xankəndi m.s.) – 552; Şəki-Zaqatala (Şəki m.s.) – 582; Abşeron (Məştağa m.s.) – 512; Quba-Xaçmaz (Xaçmaz m.s.) – 476; Lənkəran – 475 və Naxçıvan – 1009 mm.

Müxtəlif bölgələrdə meteoroloji elementlərin tutuşdurulması nəticəsində Gəncə-Qazax bölgəsində alınmış üzüm bitkisinin bioloji əmsalının aşağıdakı suvarılan bölgələrdə istifadəsinin mümkün olması etiraf edilmişdir: Mil-Qarabağ, Şirvan, Muğan-Salyan, Şəki-Zaqatala, Yuxarı Qarabağ. Abşeron bölgəsində alınmış əmsalların isə Quba-Xaçmaz və Lənkəran bölgələrində istifadəsi mümkün hesab edilmişdir.

Gəncə-Qazax bölgəsində alınan pomidorun (1964-1966-cı illər), silos üçün qarğıdalının (1959-1964-cü illər) və yem çuğundurunun (1959-1960-cı illər) bioloji əmsalları analoji olaraq digər suvarılan bölgələrdə yayılmışdır.

Şəki-Zaqatala bölgəsində 1976-1979-cu illərdə aparılan tədqiqatlar nəticəsində tütün, üzüm və palmet alma bağlarında alınan bioloji əmsallara dair məlumatlar bu bölgədə suvarma rejiminin müəyyən edilməsində istifadə olunmuşdur [10].

Quba-Xaçmaz bölgəsində yoncanın suvarma rejimi Abşeron bölgəsinin, alma bağının isə Şəki-Zaqatala bölgəsinin bioloji əmsallarına görə təyin edilib.

Lənkaran bölgəsində tərəvəz (pomidor, xiyar, kələm) və çay bitkilərinin bioloji əmsalları AzETHvəMİ tərəfindən 1966-1970-ci illərdə aparılan tədqiqatlar nəticəsində müəyyən edilən cəmi buxarlanma məlumatları əsasında təyin edilmişdir [11].

Naxçıvan bölgəsində tədqiqatların aparılmaması və meteoroloji rejimin respublikanın digər suvarılan zonalarından kəskin fərqlənməsi səbəbindən burada Gəncə-Qazax bölgəsində alınan bioloji əmsalların istifadəsi kənd təsərrüfatı bitkilərinin suvarma reliminə dair yalnız təqribi məlumatların əldə edilməsinə imkan verir.

Lənkaran bölgəsində 1987-1990-cı illərdə aparılan tədqiqatlar nəticəsində yonca, qarğıdalı (yaz və yay əkinləri), feyxoa, və badımcan bitkilərinin suvarma rejimləri öyrənilmiş və bioloji əmsalları təyin edilmişdir [12, 13].

Kənd təsərrüfatı bitkilərinin, o cümlədən pambığın, yoncanın, buğdanın, üzümün, qarğıdalının, yem çuğundurunun, pomidorun, xiyarın, kələmin, badımcanın, tütünün, almanın, feyxonun vegetasiya dövrü üçün dekadalar üzrə bioloji əmsallarının orta qiymətləri cədvəl 1, 2, 3 və 4-də verilib.

2.2. Suvarma rejiminə həsr edilmiş elmi-tədqiqat işlərinin təhlili

Azərbaycan Respublikasında suvarma sistemlərinin layihələndirilməsində suvarma rejimi, 2.06.03.85 «Meliorativ sistem və qurğular» TNvəQ-ya əsasən [14], su tələbatı kəsinin (çatışmazlığının) 75% təminatına hesablanması qəbul edilib, su ehtiyatı xeyli çox olduğu halda onu 95% təminata hesablanması tövsiyə olunur.

Cədvəl 1

Azərbaycan Respublikasının pambıqçılıq bölgələri üçün kənd təsərrüfatı bitkilərinin bioloji əmsalları

Bitkilər	Mart	Aprel			May			İyun			İyul			Avqust			Sentyabr		
	ЫЫ Ы	Ы	ЫЫ Ы	ЫЫ Ы	Ы	ЫЫ Ы	ЫЫ Ы	Ы	ЫЫ Ы	ЫЫ Ы	Ы	ЫЫ Ы	ЫЫ Ы	Ы	ЫЫ Ы	ЫЫ Ы	Ы	ЫЫ Ы	ЫЫ Ы
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	Gəncə-Qazax bölgəsi																		
Pambıq	-	-	-	-	0,19	0,19	0,19	0,22	0,24	0,26	0,28	0,37	0,38	0,38	0,32	0,32	-	-	-
Payızlıq buğda	0,32	0,34	0,40	0,45	0,48	0,39	0,38	0,30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Örtükaltı yonca		-	-	-	-	-	-	-	0,16	0,20	0,25	0,31	0,27	0,25	0,24	0,30	0,23	0,39	0,26
İkiillik yonca	-	0,28	0,44	0,39	0,34	0,42	0,41	0,47	0,37	0,44	0,25	0,35	0,34	0,22	0,25	0,24	0,31	0,45	0,28
	Muğan-Salyan bölgəsi																		
Pambıq	-	-	-	-	0,23	0,23	0,24	0,24	0,25	0,30	0,32	0,33	0,36	0,40	0,39	0,38	-	-	-
Payızlıq buğda	0,46	0,49	0,50	0,52	0,54	0,59	0,57	0,51	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Örtükaltı yonca	-	-	-	-	-	-	-	-	0,17	0,25	0,26	0,42	0,38	0,48	0,45	0,50	0,52	0,51	0,57
İkiillik yonca	0,44	0,44	0,45	0,48	0,62	0,45	0,48	0,55	0,46	0,48	0,47	0,28	0,46	0,58	0,51	0,55	0,46	0,39	0,36
	Mil-Qarabağ bölgəsi																		
Pambıq	-	-	-	-	0,20	0,21	0,22	0,23	0,25	0,32	0,38	0,44	0,46	0,48	0,48	0,45	-	-	-
Payızlıq buğda	0,46	0,49	0,50	0,52	0,54	0,59	0,57	0,51	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Örtükaltı yonca	-	-	-	-	-	-	-	-	0,17	0,25	0,26	0,42	0,38	0,48	0,45	0,50	0,52	0,51	0,57
İkiillik yonca	0,44	0,44	0,45	0,48	0,62	0,45	0,48	0,55	0,46	0,48	0,47	0,28	0,46	0,58	0,51	0,55	0,46	0,39	0,36
	Şirvan bölgəsi																		
Pambıq	-	-	-	-	0,22	0,22	0,24	0,26	0,29	0,31	0,35	0,37	0,40	0,42	0,37	0,34	-	-	-
Payızlıq	0,46	0,49	0,50	0,52	0,54	0,59	0,57	0,51	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

buğda																			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Örtükaltı yonca	-	-	-	-	-	-	-	-	0,17	0,25	0,26	0,42	0,38	0,48	0,45	0,50	0,52	0,51	0,57
İkiillik yonca	0,44	0,44	0,45	0,48	0,62	0,45	0,48	0,55	0,46	0,48	0,47	0,28	0,46	0,58	0,51	0,55	0,46	0,39	0,36

Cədvəl 2

Respublikanın Gəncə-Qazax və Şəki-Zaqatala bölgələri üçün kənd təsərrüfatı bitkilərinin su tələbatının bioloji əmsalları

Bitkilər	Aprel		May			İyun			İyul			Avqust			Sentyabr			Oktyabr	
	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II
Qarğıdalı	-	-	0,26	0,29	0,36	0,40	0,41	0,42	0,43	0,40	0,31	0,31	-	-	-	-	-	-	-
Pomidor	-	0,30	0,34	0,40	0,40	0,42	0,45	0,42	0,42	0,41	0,41	0,41	0,35	0,33	-	-	-	-	-
Yem çuğunduru	-	0,26	0,28	0,28	0,28	0,31	0,33	0,39	0,39	0,40	0,40	0,40	0,38	0,36	0,36	0,32	0,31	0,30	0,24
Üzüm	0,30	0,26	0,36	0,39	0,40	0,35	0,30	0,30	0,30	0,30	0,29	0,26	0,24	-	-	-	-	-	-
	Şəki-Zaqatala bölgəsi																		
Tütün	-	-	0,35	0,36	0,44	0,52	0,54	0,56	0,50	0,46	0,42	0,42	0,36	0,34	0,32	0,28	0,28	-	-
Alma bağı	-	0,70	0,69	0,72	0,62	0,68	0,51	0,45	0,38	0,34	0,27	0,27	0,27	0,20	-	-	-	-	-

Cədvəl 3

Lənkaran bölgəsində kənd təsərrüfatı bitkilərinin bioloji əmsalları

Bitkilər	Aprel			May			İyun			İyul			Avqust		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Pomidor	0,22	0,22	0,33	0,42	0,46	0,50	0,50	0,50	0,47	0,49	0,42	0,37			
Kələm	-	0,46	0,45	0,51	0,56	0,67	0,58	0,54							
Xiyar	-	0,22	0,32	0,41	0,45	0,50	0,50	0,53	0,50	0,47	0,43	0,39			
Çay plantasiyası	-	-	-	0,33	0,40	0,50	0,59	0,53	0,49	0,39	0,39	0,40	0,39	0,39	0,33
İkiillik yoca	0,30	0,39	0,54	0,54	0,66	0,60	0,61	0,46	0,56	0,42	0,46	0,45	0,43	0,54	0,55
Qarğıdalı silos üçün	-	-	-	-	-	-	-	0,15	0,32	0,38	0,40	0,45	0,40	0,54	0,48
Qarğıdalı ot üçün	0,33	0,40	0,44	0,54	0,59	0,55	0,45	0,38	0,44	0,32	0,41	0,43	0,50		
Feyxo	0,24	0,35	0,48	0,38	0,61	0,52	0,50	0,48	0,37	0,44	0,38	0,40	0,38	0,33	0,34
Badımcın	-	-	0,40	0,45	0,63	0,47	0,37	0,37	0,32	0,36	0,36	0,37	0,40	0,35	0,41

Cədvəl 4.

Abşeron bölgəsində kənd təsərrüfatı bitkilərinin su tələbatının bioloji əmsalları

Bitkilər	Mart	Aprel			May			İyun			İyul			Avqust			Sentyabr		
	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III
1	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Pomidor					0,41	0,42	0,46	0,47	0,47	0,52	0,49	0,48	0,47	0,46	0,45	0,40	0,44	0,45	0,46
Badımcın					0,21	0,28	0,41	0,42	0,46	0,48	0,50	0,48	0,48	0,46	0,43	0,42	0,45	0,47	0,46
Birillik yonca	0,69	0,52	0,41	0,40	0,43	0,40	0,45	0,33	0,39	0,36	0,43	0,42	0,46	0,46	0,45	0,41	0,49	0,51	0,47
İkiillik yoca	1,17	0,83	0,60	0,63	0,61	0,56	0,60	0,55	0,50	0,47	0,51	0,55	0,58	0,57	0,54	0,47	0,47	0,55	0,50
Üzüm			0,41	0,46	0,38	0,30	0,33	0,39	0,29	0,30	0,32	0,27	0,26	0,19	0,18	0,18	--	--	--
Meşə zolağı (bir- üçillik)			0,40	0,45	0,39	0,36	0,38	0,43	0,32	0,33	0,36	0,31	0,29	0,31	0,32	0,30	0,36	0,38	0,43
Meşə zolağı (dörd- onbirillik)			0,64	0,44	0,35	0,33	0,45	0,41	0,36	0,38	0,35	0,31	0,34	0,39	0,36	0,37	0,51	0,43	0,40

Nümunəvi hesablamaları Abşeron və Muğan bölgələrində yetişdirilən bəzi kənd təsərrüfatı bitkiləri üçün aparırıq. Cəfər xan meteostansiyasının məlumatları əsasında 33 il sırası üçün (1946-1975-cü və 1981-1983-cü illər) və Məştağa meteostansiyasının məlumatları əsasında 30 il sırası üçün (1946-1975-ci illər) S.M.Alpatyevin bioiklim metodu ilə hər bir müəyyən il üzrə dövrü əkin sistemi bitkiləri üçün su balansı kəsiri və müvafiq hesabat suvarma norması (M) müəyyən edilmişdir. Bunun üçün baxılan sıranın hər ili üçün evapotranspirasiyasının (E_t) (bitkinin tam su tələbatını təmin edən nəmlik) və su balansı kəsirinin (SBK) miqdarları müəyyən edilir. Hesabat əkin dövrüyyəsi bitkilərinin illər üzrə SBK qiymətləri artma ardıcılığı ilə düzülür (cədvəl 5) və təminatları aşağıdakı düsturla hesablanır:

$$P_i = \frac{m_i - 0,3}{n + 0,4} \cdot 100\%, \quad (3)$$

burada P_i - i ilində baxılan kəmiyyətin hesabat təminatının səviyyəsidir, %; m_i – ilkin məlumatların artan (mənbənin axım həcmi təyinində azalan) ardıcılıq sırasında i ilinin sıra nömrəsidir; n – baxılan dövrdə illərin sayıdır. Kənd təsərrüfatı bitkilərinin 95, 75, 50 və 25% təminatlı su balansı kəsirləri və bunlara uyğun olan illər cədvəl 6 və 7-də verilir. Bitkilərinin, o cümlədən 95 və 75% təminatlı, hesabat suvarma normaları, hesabat qiymətləri yaxın olan üç illik su balansı kəsirinin orta qiymətləri əsasında qurulmuş, inteqral əyrilərə görə təyin edirlər. İnteqral əyrilərin 2-3 illik məlumatlar əsasında qurulması bir illik suvarma rejimində yaranan xarakterik olmayan xüsusiyyətləri istisna edir. Bu illərdə hesabat su tələbatı normaları təqribən verilmiş təminata uyğun olur. İnteqral əyrilər dekadalar üzrə müəyyən edilmiş SBK-nın qiymətləri əsasında qurulur. Bu əyrilər suvarmanın müddətini təyin edilməsini asanlaşdırır, həmçinin istismar prosesində cari hesablamaların aparılmasında istifadə olunur. Vegetasiya dövründə suvarma norması torpağın su-fiziki xassələrinə, nəmlənmə dərinliyinə və hesabat qatında suvarma qabağı nəmliyə əsasən 4 saylı asılılıqla təyin edilir.

Cədvəl 5

Saatlı və Abşeron rayonlarında yetişdirilən əsas kənd təsərrüfatı bitkilərinin
su balansı kəsiri, mm/ha

s/s	Təminat P, %	Saatlı rayonu			Təminat P, %	Abşeron rayonu	
		Pambıq	Birillik yonca	İkiillik yonca		İkiillik yonca	Birillik yonca
1	2	3	4	5	6	7	8
1	2.095808	183.79	325.1045	377.008	2.302632	504.04	343.45
2	5.08982	190.55	334.7545	398.856	5.592105	576.89	413.74
3	8.083832	218.74	357.5145	411.296	8.881579	611.9	442.18
4	11.07784	254.23	361.5705	455.816	12.17105	618.38	467.95
5	14.07186	292.04	367.9925	509.048	15.46053	635.5	520.64
6	17.06587	295.74	378.534	525.16	18.75	701.55	520.92
7	20.05988	296.43	386.105	530.656	22.03947	701.91	530.92
8	23.05389	297.76	386.313	534.564	25.32895	738.73	543.11
9	26.0479	300.16	389.7545	538.34	28.61842	747.28	556.02
10	29.04192	302.97	394.906	546.48	31.90789	750.52	559.27
11	32.03593	304.55	408.8705	549.916	35.19737	751.38	563.38
12	35.02994	314.85	410.8295	585.228	38.48684	752.24	566.26
13	38.02395	331.92	432.513	598	41.77632	758.48	566.34
14	41.01796	340.16	437.373	614.4	45.06579	760.17	566.58
15	44.01198	347.09	438.6995	634.22	48.35526	776.13	576.85
16	47.00599	349.17	442.241	643.068	51.64474	783.65	590.8

17	50	349.38	443.1415	644.916	54.93421	787.47	596.48
18	52.99401	358.14	443.301	647.276	58.22368	790.06	599.77
19	55.98802	358.25	444.8315	657.664	61.51316	794.78	616.61
20	58.98204	362.04	450.1965	668.572	64.80263	795.23	618.29
21	61.97605	363.59	451.7525	672.688	68.09211	813.4	618.6
22	64.97006	372.11	454.0785	677.792	71.38158	820.25	644.91
23	67.96407	378.52	458.5785	690.872	74.67105	827	656.36
24	70.95808	382.1	464.386	700.592	77.96053	843.16	670.49
25	73.9521	382.46	468.353	705.848	81.25	885.78	672.51
26	76.94611	382.62	480.005	708.892	84.53947	890.37	688.33
27	79.94012	382.7	492.1125	730.592	87.82895	900.52	688.81
28	82.93413	392.8	497.2895	734.836	91.11842	903.1	690.36
29	85.92814	400.1	504.4135	739.2	94.40789	914.12	693.02
30	88.92216	408	504.6875	751.708	97.69737	937.53	713.03
31	91.91617	432.52	512.8855	793.596			
32	94.91018	443.43	517.156	817.064			
33	97.90419	452.68	558.342	834.304			

Saatlı rayonu üzrə pambıq, örtükaltı və ikiillik yonca bitkiləri üçün su balası kəsirinin 95,75,50 və 25% təminatına uyğun olan illər

Təminat,%	Pambıq		Örtükaltı yonca		İkiillik yonca	
	İllər	SBK,m ³ /ha	İllər	SBK,m ³ /ha	İllər	SBK,m ³ /ha
95	1961	4325	1949	5129	1961	7936
	1971	4334	1955	5172	1951	8171
	1951	4527	1971	5583	1971	8343
	orta	4429	orta	5295	orta	8150
75	1954	3825	1983	4684	1959	7006
	1959	3826	1959	4800	1962	7059
	1957	3827	1951	4921	1970	7089
	orta	3826	orta	4802	Orta	7051
50	1956	3492	1952	4422	1947	6431
	1958	3494	1966	4431	1964	6449
	1947	3581	1972	4433	1954	6473
	Orta	3522	Orta	4429	orta	6451
25	1952	2964	1950	3861	1956	5346
	1969	2978	1958	3863	1974	5383

	1968 Orta	3002 2981	1968 Orta	3898 3874	1973 orta	5465 5398

Cədvəl 7

Abşeron rayonu üzrə birillik və ikiillik yonca bitkiləri üçün su balası kəsirinin 95,75,50 və 25% təminatına uyğun olan illər

Təminat,%	Birillik yonca		İkiillik yonca	
	İllər	SBK,m ³ /ha	İllər	SBK,m ³ /ha
1	2	3	4	5
95	1954	6904	1954	9031
	1972	6930	1948	9141
	1966	7130	1972	9373
	orta	6988	orta	9183
75	1957	6449	1951	8203
	1953	6564	1964	8270
	1971	6705	1957	8432
	orta	6573	orta	8301

1	2	3	4	5
50	1959	5769	1950	7761
	1947	5908	1952	7837
	1961	5965	1947	7875
	orta	5880	orta	7824
25	1970	5309	1958	7019
	1967	5431	1970	7387
	1950	5560	1965	7473
	orta	5434	orta	7293

$$m = 100m \cdot h \cdot \alpha (\beta_{\text{ənt}} - \beta_f), \quad (4)$$

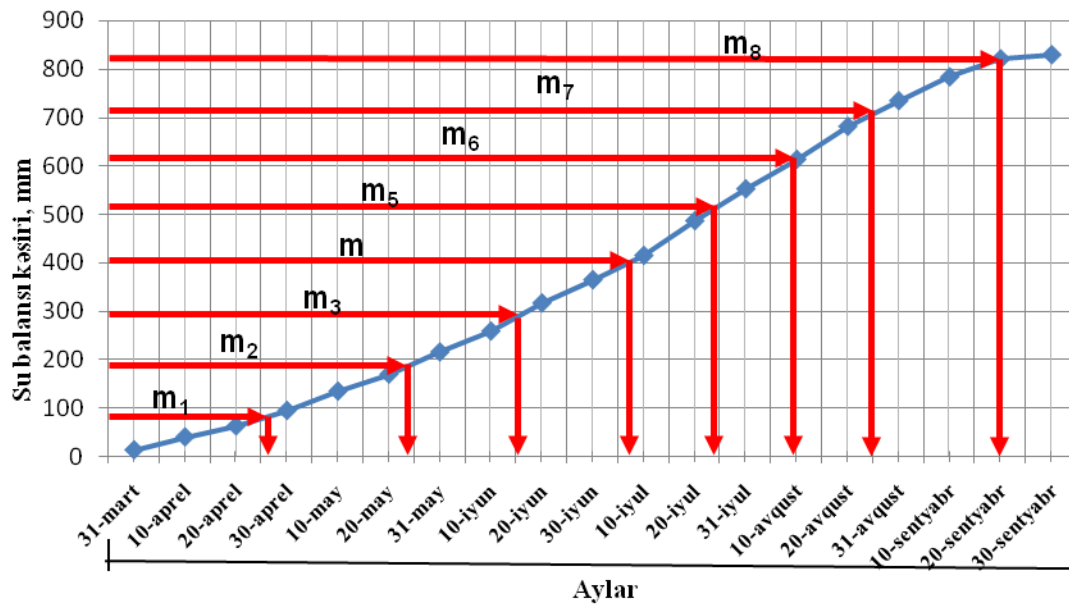
burada: h – nəmlədirilən qatın dərinliyi, m ; α – torpağın həcm kütləsi, t/m^3 ; $\beta_{\text{ənt}}$ və β_f – torpağın ən az nəmlik tutumu və suvarma qabağı nəmliyidir, %.

Kapilyarların qırılma nəmliyinə uyğun olan nəmlik ehtiyatını ($\beta_{\text{kqh}} = 0,7\beta_{\text{ənt}}$) optimal nəmlənmənin aşağı sərhəddi hesab edərək, bütün bölgələr üzrə əsas kənd təsərrüfatı bitkilərinin vegetasiya dövründə maksimal suvarma normaları $m_{\text{mak}} = W_{\text{ənt}} - W_{\text{kqh}}$ ifadəsi ilə hesablanmışdır. Lakin suvarma anında torpaqda bitkinin əldə edə biləcəyi bir qədər nəmlik ehtiyatının olması üçün suvarmanın torpaqda nəmlik $0,8\beta_{\text{ənt}}$ olduqda başlanması və $m = W_{\text{ənt}} - 0,8W_{\text{ənt}}$ suvarma norması ilə aparılması məqsədəuyğundur.

Vegetasiya dövrü üçün tövsiyə olunan suvarma normalarına (m) və maksimal buraxıla bilən suvarma normalarına (m_{mak}) aid məlumatlar əsasında su balansı kəsinin integral əyrisindən suvarmaların vaxtı və müddəti müəyyən edilir (şəkil 1 və 2).

Suvarmalar arası müddət, yəni növbəti suvarmanın aparılması mümkün olan vaxt kəsiyi, optimal nəmlənmə sərhəddindən, torpağın hesabat qatından, suvarma normasının miqdarından və cəmi buxarlanmadan asılıdır. Cəmi buxarlanma çoxaldıqda və suvarma norması azaldıqda suvarma arası müddətlər qısalar. Hər bir suvarmanın aparılma müddəti faktiki normanın orta normadan kənara çıxmasının buraxıla bilən həddi nəzərə alınmaqla müəyyən edilir. Akademik A.N. Kostyakova görə bu kənara çıxmanın qiyməti $\pm 10 \div 15$ % həddində dəyişir, hesablamalarda bu ± 15 % qəbul olunub.

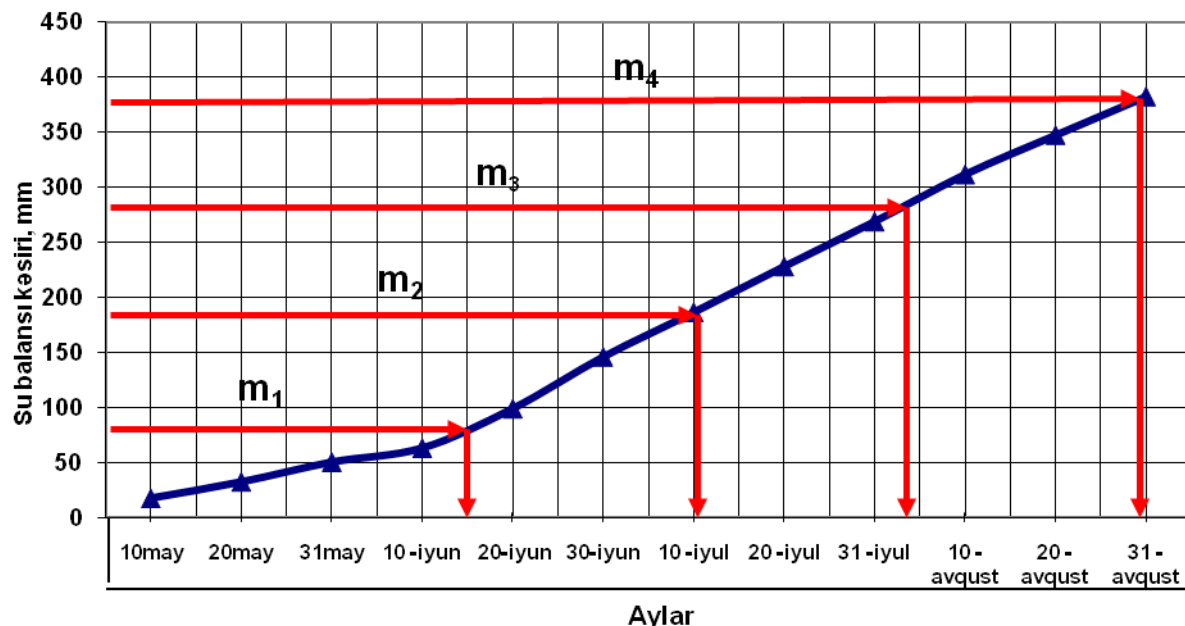
Aparılan çoxillik tədqiqatların ümumi nəticəsi olaraq, suvarma texnikasının F.İ.Ə. və yuma rejimli suvarmanın tələbatları nəzərə alınmaqla, Azərbaycan Respublikasının bölgələri üzrə suvarma rejimləri prof. H.M. Hüseynovun rəhbərliyi altında 1983-cü ildə tövsiyələr şəklində işlənib hazırlanmışdır. Bu tövsiyələrin 20 ildən artıq bir müddətdə istehsalatda tətbiq olunma nəticələrinin təhlili göstərir ki,

Şəkil 1. İkiillik yonca bitkisi sahəsində su balansı kəsirinin integral əyrisi (Abşeron, SBK 75%)

75%)

**Şəkil 2. Pambıq bitkisi sahəsində su balansı kəsirinin
integral əyrisi (Muğan, SBK 75%)**

mövcud suvarma rejimlərinə müəyyən əlavələrin edilməsinə və dəqiqləşdirmələrin aparılmasına ehtiyac var.

Məlumdur ki, bioiqlim metodu ilə suvarma rejimlərinin təyində bioloji əmsal mühüm əhəmiyyət daşıyır. Lakin onun 3-5 illik məlumatlar əsasında müəyyən edilməsi, təbii nəmlik təminatı baxımından fərqli olan digər illərdə, heç də həmişə özünü doğrultmur. Bu əmsalların orta qiymətləri ilə müəyyən edilmiş suvarma normaları faktiki tələb olunan suvarma normalarından ya xeyli çox, ya da az olurlar (cədvəl 8).

Cədvəldən göründüyü kimi, cəmi buxarlanmanın faktiki göstəriciləri ayrı-ayrı illərdə hesabat göstəricilərindən 2,8-13% çox olublar, lakin onların orta qiyməti buraxıla bilən həddədir (3,4%). Baxılan illərdə faktiki suvarma normaları hesabat suvarma normalarından 19,6% az olub və bu buraxıla bilən həddən çoxdur. Müqayisədən məlum olur ki, ərazinin təbii nəmlik təminatı hesabat nəmlik təminatından 27,3% çoxdur.

Göstərilən fərqlərin yaranmasına əsas səbəb çöl tədqiqatlarının qısa müddətli olmasıdır. İlin təbii nəmlik təminatı baxımından qısa 3-5 illik çöl tədqiqatları nəticəsində müəyyən edilmiş göstəricilər iqlim dəyişkənliyinin bütün diapazonunu özündə əks etdirmir, tədqiqatlar əksərən ya yağıntılı, ya da quraq illəri əhatə edirlər. Hesabat suvarma rejimlərinin bu göstəricilərlə təyini sonda düzgün nəticələr vermir. Təhlillər göstərir ki, aparılan tədqiqatların yalnız bəziləri uğurlu alınaraq hər iki halı (quraq və yağıntılı illəri) eyni dərəcədə əhatə etmişlər. Bu çatışmazlığın aradan qaldırılması üçün bioloji əmsalların təyini 10-15 illik tədqiqat materiallarına, ilin təbii nəmlik təminatının müəyyən edilməsi isə 45-50 illik meteoroloji məlumatlara əsaslanmalıdır, bu zaman praktiki baxımdan təbii nəmlik təminatı fərqli olan illərin bütün dəyişmə dinamikasının əhatə edilməsi mümkün olur.

Belə məlumatlar olmadıqda mövcud tədqiqat, hesabat və istismar materialları üzərində müxtəlif (diferensial) təhlillər aparmaqla suvarma normalarına korrektələr (düzəlişlər) edilməlidir [17]. Düzdür bu yetərincə dəqiqliyi təmin etməsə də, kifayət qədər dəqiqliyə nail olunmasına imkan verir (cədvəl 9). Cədvəldən göründüyü kimi mövcud suvarma normaları payızlıq taxılda az, pambıq və ikiillik yoncada tələb olunandan artıqdır.

Cədvəl 8

Muğan meliorasiya təcrübə stansiyasının pambıq bitkisi sahəsində cəmi buxarlanmanın və su balansı kəsininin (suyarma normasının) faktiki və hesabat göstəriciləri

İllər	Cəmi buxarlanma, m ³ /ha		Fərq		SBK ^f , m ³ /ha	SBK ^h , m ³ /ha	Fərq		Təbii nəmlik, (W), %	V-VIII aylarda yağıntı, m ³ /ha	Təbii nəmlik təminatında yağıntının payı, %	E ^f - SBK ^f , m ³ /ha	E ^h - SBK ^h , m ³ /ha	Fərq, %
	E ^f	E ^h	m ³ /ha	%			m ³ /ha	%						
1964	4345	4586	-241	-5,5	3080	3402	-322	-10,5	29	357	28,2	1265	1184	6,4
1965	5776	5027	+749	+13	2590	3821	-1231	-47,5	55	283	8,9	3186	1206	62,2
1966	5068	5194	-126	-2,5	2660	3928	-1268	-47,7	48	558	23,2	2408	1266	47,4
1967	5567	5045	+522	+9,4	3570	3312	+258	+7,2	36	787	39,4	1997	1733	13,2
1968	4625	4497	+128	+2,8	3010	3002	+8	+0,3	35	700	43,3	1615	1495	7,4
opra	5076	4870	+206	+3,4	2982	3493	-511	-19,6	41	537	25,6	2094	1377	27,3

Saatlı rayonunda su tələbatının çatışmazlıq təminatı 75% olan ildə əsas kənd təsərrüfatı bitkiləri üzrə suvarma normaları, m³/ha

Bikilər Variantlar	<u>Vegetasiya dövründə suvarma norması</u> Arat və nəmləndirici suvarmalar			
	Pambiq	Payızlıq taxıl	Örtükaltı yonca	İkiillik yonca
Mövcud	<u>3850</u> 1500	<u>1900</u> 1000	<u>4800</u> -	<u>7050</u> -
Korrektə edilmiş	<u>3350</u> 1500	<u>2000</u> 1000	<u>4800</u> -	<u>6750</u> -
Fərq	+500	-100	0	+300

Korrektələr aparılarkən meteoroloji məlumatlarla yanaşı tədqiqat və ədəbiyyat [18, 19, 20, 21] materiallarından da istifadə olunmuşdur.

Bioloji əmsallar çoxillik orta qiymətlər əsasında müəyyən edildiyindən, mövcud tədqiqat materiallarından daha dəqiq nəticələrə nail olunması üçün su balansı kəsirini 50% təminatlı il üçün müəyyən edilməsi daha məqsədəuyğundur. Bunun üçün çöl tədqiqatları nəticəsində əldə olunmuş göstəricilər hesabat yolu ilə müəyyən edilmiş göstəricilərlə müqayisə edilir, fərqlər müəyyən edilərək interpolasiya yolu ilə korrektələr aparılır. Su tələbatının çatışmazlıq təminatı 50% olan il üçün müəyyən edilmiş suvarma nomaları ilə mövcud suvarma normaları arasında olan fərqlərdən istifadə edilərək su tələbatının çatışmazlıq təminatı 25, 75 və 95% olan illər üçün suvarma normaları müəyyən edilir.

Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq, respublikada su ehtiyatlarından səmərəli istifadə edilməsi məqsədilə, suvarılan ərazilərdə yerləşən meteoroloji stansiyaların məlumatları, tədqiqat və ədəbiyyat materialları əsasında, mövcud suvarma rejimlərinə əlavələr edilmiş,

korrektə işləri aparılaraq yenidən işlənilib hazırlanmış və respublikanın suvarılan torpaq sahələrində (qrunt sularının yatım dərinliyi 3 m-dən çox və az olduqda) su tələbatının çatışmazlıq təminatı 75% olan illərdə rayonlar və bitkilər üzrə suvarma rejimləri tövsiyə edilmişdir.

3. RESPUBLİKANIN SUVARILAN TORPAQ SAHƏLƏRİDƏ SU TƏLƏBATININ ÇATIŞMAZLIQ TƏMİNATI 75% OLAN İLLƏRDƏ RAYONLAR VƏ BİTKİLƏR ÜZRƏ KORREKTƏ EDİLMİŞ SUVARMA REJİMLƏRİ

3.1 Qrunt sularının yatım dərinliyi 3 m-dən çox olduqda

Rayonlar	Kənd təsərrüfatı bitkisi	Suvarmanın növü	Suvarmanın sayı	Suvarmanın müddəti	Arat, nəmləndirici və vegetasiya (netto) suvarma norması, m ³ /ha
1	2	3	4	5	6
1. Naxçıvan MR					
1.Babək	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 3	25.IX-20.XI 03.IV-31.V	1000 2500
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 16.V-21.VII	800 4500
	Qarğıdalı (silos)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 16.V-4.VII	800 3700
	Çuğundur (yem üçün)	Arat Vegetasiya	1 6	10.IV-30.IV 13.V-28.VII	1000 5700
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	4	20.VI-18.IX	3900
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-20.IX	8300
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 7	1.IV-20.IV 10.V-24.VII	800 6700
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 5	10.X-10.III 22.IV-9.VIII	1000 4800
2.Ordubad	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	26.IX-20.XI 10.IV-15.V	1000 1900
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 20.V-15.VII	800 3450

1	2	3	4	5	6
	Qarğıdalı (silos)	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 25.V-10.VII	800 2850
	Çuğudur (yem üçün)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 20.V-24.IX	1000 4350
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	3	1.VII-17.IX	3000
	İkiillik yonca	Vegetasiya	6	10.IV-20.IX	6350
	Tərəvəz (tomat)	Arat Vegetasiya	1 5	1.IV-20.IV 15.V-24.VIII	800 5100
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 4	10.X-10.III 1.V-10.VIII	1000 3700
2.Gəncə-Qazax bölgəsi					
1.Ağstafa	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 11.V-27.VI	1000 1850
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 1.V-31.VII	800 3300
	Qarğıdalı (silos)	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 05.V-20.VII	800 2700
	Çuğudur (yem üçün)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 1.VI-15.IX	1000 4100
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	3	5.VII-15.IX	2800
	İkiillik yonca	Vegetasiya	6	1.IV-20.IX	6050
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 20.V-24.VIII	800 4800
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 4	10.X-10.III 20.V-20.VIII	1000 3500
2.Qazax	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 10.V-25.VI	1000 1650
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 10.V-31.VII	800 3000
	Qarğıdalı (silos)	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 15.V-25.VII	800 2500

1	2	3	4	5	6
	Çuğudur (yem üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	1000
		Vegetasiya	4	1.VI-15.IX	3800
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	3	5.VII-15.IX	2600
	İkiillik yonca	Vegetasiya	5	10.IV-20.IX	5500
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	5	20.V-24.VIII	4450
	Üzüm	Arat	1	10.X-10.III	1000
		Vegetasiya	3	20.V-20.VIII	3200
3.Tovuz	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	10.V-25.VI	1900
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	4	10.V-31.VII	3400
	Qarğıdalı (silos)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	3	15.V-25.VII	2800
	Çuğudur (yem üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	1000
		Vegetasiya	5	25.V-20.IX	4300
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	3	5.VII-15.IX	3000
	İkiillik yonca	Vegetasiya	6	10.IV-20.IX	6200
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	5	20.V-24.VIII	5000
	Üzüm	Arat	1	10.X-10.III	1000
		Vegetasiya	3	20.V-20.VIII	3600
4.Xanlar	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	10.V-25.VI	1500
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	3	10.V-31.VII	2750
	Qarğıdalı (silos)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	2	15.V-25.VII	2300
	Çuğudur (yem üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	1000
		Vegetasiya	4	1.VI-15.IX	3500
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	3	5.VII-15.IX	2400

1	2	3	4	5	6
	İkiillik yonca	Vegetasiya	5	10.IV-20.IX	5050
	Üzüm	Arat	1	10.X-10.III	1000
5.Goranboy		Vegetasiya	3	20.V-20.VIII	2950
	Pambıq	Arat	1	15.II-5.IV	1200
		Vegetasiya	4	5.VI-20.VIII	3800
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	10.V-25.VI	2000
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	4	10.V-31.VII	3550
	Qarğıdalı (silos)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	3	15.V-25.VII	3000
	Çuğudur (yem üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	1000
		Vegetasiya	4	25.V-20.IX	4500
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	3	5.VII-15.IX	3100
6.Şəmkir	İkiillik yonca	Vegetasiya	6	10.IV-20.IX	6600
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	5	20.V-24.VIII	5300
	Üzüm	Arat	1	10.X-10.III	1000
		Vegetasiya	4	20.V-20.VIII	3850
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	10.V-25.VI	1950
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	4	10.V-31.VII	3500
	Qarğıdalı (silos)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	3	15.V-25.VII	2950
	Çuğudur (yem üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	1000
		Vegetasiya	5	25.V-20.IX	4450
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	3	5.VII-15.IX	3050
	İkiillik yonca	Vegetasiya	6	10.IV-20.IX	6450
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	5	20.V-24.VIII	5200

1	2	3	4	5	6
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 4	10.X-10.III 20.V-20.VIII	1000 3750
7.Samux	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 10.V-25.VI	1000 2000
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 10.V-31.VII	800 3550
	Çuğudur (yem üçün)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 25.V-20.IX	1000 4500
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	3	5.VII-15.IX	3100
	İkiillik yonca	Vegetasiya	6	10.IV-20.IX	6550
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 20.V-25.VIII	800 5300
3. Muğan-Salyan bölgəsi					
1.Cəlilabad	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 30.IV-5.VI	1000 2100
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 5.VI-20.VIII	800 3700
	Qarğıdalı (silos)	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 8.VI-4.VII	800 3200
	Çuğudur (yem üçün)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 10.VI-15.IX	1000 4700
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	3.VII-15.IX	5400
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	30.III-20.IX	8600
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 31.V-21.VIII	700 5100
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 4	10.X-10.III 20.V-20.VIII	1000 3800
2.Hacıqabul	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 4	10.II-5.IV 15.VI-26.VIII	1500 4300
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 18.IV-28.V	1000 2200

1	2	3	4	5	6
	Örtükalı yonca	Vegetasiya	5	1.VII-20.IX	5600
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-28.IX	8900
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	700
3.Neftçala		Vegetasiya	5	15.V-19.VIII	5300
	Pambıq	Arat	1	10.II-5.IV	1200
		Vegetasiya	4	11.VI-27.VIII	4250
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	16.IV-30.V	2150
	Qarğıdalı (silos)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	3	20.V-7.VII	3250
	Çuğudur (yem üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	1000
4.Salyan		Vegetasiya	5	24.V-17.IX	4800
	Örtükalı yonca	Vegetasiya	5	1.VII-29.IX	5500
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-28.IX	8700
	Pambıq	Arat	1	10.II-5.IV	1200
		Vegetasiya	4	11.VI-27.VIII	4350
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	16.IV-30.V	2200
	Qarğıdalı (silos)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
5.Sabirabad		Vegetasiya	4	20.V-27.VII	3900
	Çuğudur (yem üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	1000
		Vegetasiya	5	24.V-17.IX	4900
	Örtükalı yonca	Vegetasiya	5	1.VII-29.IX	5600
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-28.IX	8900
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	700
		Vegetasiya	5	17.V-19.VIII	5300
	Pambıq	Arat	1	10.II-5.IV	1500
5.Sabirabad		Vegetasiya	4	15.VI-26.VIII	4300
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	20.IV-6.VI	2150
5.Sabirabad	Örtükalı yonca	Vegetasiya	5	1.VII-15.IX	5500

1	2	3	4	5	6
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-28.IX	8850
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	700
		Vegetasiya	5	15.V-20.VIII	5200
	Üzüm	Arat	1	10.X-10.III	1000
6.Saatlı		Vegetasiya	4	8.V-15.VIII	3950
	Pambıq	Arat	1	10.II-5.IV	1500
		Vegetasiya	4	15.VI-26.VIII	4200
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	20.IV-6.VI	2100
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	1.VII-15.IX	5400
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-28.IX	8650
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	700
7.Biləsuvar		Vegetasiya	5	15.V-20.VIII	5100
	Pambıq	Arat	1	1.XII-20.III	1200
		Vegetasiya	4	1.VI-20.VIII	4500
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	20.IV-30.V	2300
	Qarğıdalı (silos)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	3	31.V-10.VII	3400
	Çuğundur (yem üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	1000
		Vegetasiya	5	20.V-15.IX	5100
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	1.VII-25.IX	5800
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-25.IX	9300
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	700
		Vegetasiya	6	20.V-20.VIII	5500
	Üzüm	Arat	1	10.X-10.III	1000
		Vegetasiya	4	21.V-17.VIII	4100
4. Mil-Qarabağ bölgəsi					
	Pambıq	Arat	1	1.XII-20.III	1500
		Vegetasiya	4	16.VI-20.VIII	4450

1	2	3	4	5	6
1.Bərdə	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 24.IV-7.VI	1000 2250
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 1.VI-28.VII	800 4000
	Qarğıdalı (silos)	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 1.VI-10.VII	800 3500
	Çuğundur (yem üçün)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 6.VI-19.IX	1000 5050
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	1.VII-26.IX	5700
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-20.IX	9200
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 20.V-18.VIII	700 5400
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 4	10.X-10.III 21.V-19.VIII	1000 4100
2.Tərtər	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 4	1.XII-20.III 16.VI-20.VIII	1500 4300
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 24.IV-7.VI	1000 2200
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 1.VI-28.VII	800 3850
	Qarğıdalı (silos)	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 1.VI-10.VII	800 3250
	Çuğundur (yem üçün)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 6.VI-19.IX	1000 4800
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	1.VII-26.IX	5500
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-20.IX	8800
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 20.V-18.VIII	700 5200

1	2	3	4	5	6
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 4	10.X-10.III 21.V-19.VIII	1000 3900
3.Beyləqan	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 4	1.XII-20.III 16.VI-20.VIII	1500 4400
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 19.IV-6.IV	1000 2200
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 24.V-29.VIII	800 3900
	Qarğıdalı (silos)	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 25.V-10.VII	800 3300
	Çuğundur (yem üçün)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 4.VI-27.IX	1000 4950
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	1.VII-25.IX	5600
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-24.IX	9000
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 25.V-19.VIII	700 5300
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 4	10.X-10.III 8.VI-20.VIII	1000 4000
4.Ağdam	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 4	1.XII-20.III 22.VI-26.VIII	1200 4050
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 4.IV-10.VI	1000 1600
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 4.V-26.VII	800 2850
	Qarğıdalı (silos)	Arat Vegetasiya	1 2	10.IV-30.IV 1.VI-10.VII	800 2400
	Çuğundur (yem üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	1000

1	2	3	4	5	6
		Vegetasiya	4	6.VI-20.IX	3600
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	3	2.VII-24.IX	4900
	İkiillik yonca	Vegetasiya	5	1.IV-19.IX	7750
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	700
		Vegetasiya	4	20.V-18.VIII	4200
	Üzüm	Arat	1	10.X-10.III	1000
5.İmişli		Vegetasiya	3	25.V-24.VIII	3050
	Pambıq	Arat	1	1.XII-20.III	1500
		Vegetasiya	4	5.VI-27.VIII	4300
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	22.IV-8.VI	2200
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	30.VI-26.IX	5500
6.Yevlax	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-25.IX	8850
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	700
		Vegetasiya	5	16.V-20.VIII	5200
	Pambıq	Arat	1	1.XII-20.III	1500
		Vegetasiya	5	1.VI-28.VIII	5100
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
7.Ağcabədi		Vegetasiya	2	23.IV-8.VI	2600
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	6	25.VI-20.IX	6550
	İkiillik yonca	Vegetasiya	9	1.IV-24.IX	10500
	Pambıq	Arat	1	1.XII-20.III	1500
		Vegetasiya	4	5.VI-27.VIII	4450
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	22.IV-8.VI	2250
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	4	24.V-25.VII	4000

1	2	3	4	5	6
	Qarğıdalı (silos)	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 24.V-4.VII	800 3350
	Çuğudur (yem üçün)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 17.V-11.IX	1000 5000
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	30.VI-26.IX	5700
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-25.IX	9100
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 16.V-20.VIII	700 5350
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 4	10.X-10.III 12.V-18.VIII	1000 4100
8.Füzuli	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 4	1.XII-20.III 21.VI-27.VIII	1200 4450
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 5.V-4.VI	1000 1750
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 5.VI-25.VII	800 3100
	Qarğıdalı (silos)	Arat Vegetasiya	1 2	10.IV-30.IV 5.VI-5.VII	800 1750
	Çuğudur (yem üçün)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 1.VI-7.IX	1000 3950
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	3	1.VII-22.IX	2700
	İkiillik yonca	Vegetasiya	5	1.IV-23.IX	5700
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 25.V-29.VIII	700 4600
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 3	10.X-10.III 8.VI-20.VIII	1000 3300

1	2	3	4	5	6
5. Şirvan bölgəsi					
1.Ağdaş	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 5	1.XII-20.III 1.VI-28. VIII	1200 4800
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 23.IV-8.VI	1000 2400
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	25.VI-20.IX	5500
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-24.IX	9900
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 6	10.IV-30.IV 16.V-24. VIII	700 5800
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 20.V-20. VIII	1000 2600
2.Ağsu	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 4	1.XII-20.III 15.VI-26. VIII	1200 4400
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 1	25.IX-20.XI 25.IV-8.VI	1000 2200
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	1. VII -27.IX	5650
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-15.IX	9050
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 2	10.X-10.III 18.V-15. VIII	900 2550
3.Qəbələ	Payızlıq dənli bitkilər	Безерасийа	1	10.V-5.VI	1250
	Birillik yonca	Vegetasiya	3	5. VII -26. VIII	2300
	İkiillik yonca	Vegetasiya	4	1.IV-23. VIII	4200
	Tərəvəz(tomat)	Vegetasiya	4	16.V-20. VIII	3400
	Üzüm	Vegetasiya	2	15. VII -20. VIII	2100
	Tütün	Vegetasiya	4	25.VI-31.VIII	4050
	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 5	1.XII-20.III 1.VI-28. VIII	1500 4850

1	2	3	4	5	6
4.Kürdəmir	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 23.IV-8.VI	1000 2450
	Qarğıdalı (silos)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 24.V-8. VII	800 3700
	Çuğundur (yem üçün)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 18.V-12.IX	1000 5500
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	25.VI-20.IX	6250
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-24.IX	9950
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 6	10.IV-30.IV 16.V-24. VIII	700 5900
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 4	10.X-10.III 20.V-20. VIII	1000 4450
5.Göyçay	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 4	1.XII-1.IV 20.VI-25. VIII	1500 4100
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 20.IV-9.VI	1000 2050
	Qarğıdalı (silos)	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 20.V-8.VII	800 3100
	Çuğundur (yem üçün)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 16.V-17.IX	1000 4600
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	28.VI-18.IX	5250
	İkiillik yonca	Vegetasiya	7	1.IV-20.IX	8400
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 4	10.X-10.III 25.V-20.VIII	1000 3750
6.Zərdab	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 4	1.XII-20.III 10.VI-25.VIII	1500 4700
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 25.IV-10.VI	1000 2400

1	2	3	4	5	6
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	1.VII-27.IX	6050
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-26.IX	9700
7.Ucar	Pambıq	Arat	1	1.XII-20.III	1500
		Vegetasiya	5	13.VI-25.VIII	5000
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	20.IV-8.VI	2500
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	1.VII-28.IX	6400
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	1.IV-23.IX	10150
8.Şamaxı	Payızlıq dənli bitkilər	Vegetasiya	2	20.V-5.VI	1600
	Birillik yonca	Vegetasiya	3	1.VI-10.VIII	2900
	İkiillik yonca	Vegetasiya	5	15.V-5.VIII	5300
	Üzüm	Vegetasiya	2	25.V-20.VI	2200
9.İsmayıllı	Payızlıq dənli bitkilər	Vegetasiya	2	10.V-5.VI	1500
	Birillik yonca	Vegetasiya	3	1.VI-25.VIII	2700
	İkiillik yonca	Vegetasiya	4	1.IV-30.VIII	4700
	Tərvəz(tomat)	Vegetasiya	4	1.VI-15.VIII	3900
	Üzüm	Vegetasiya	2	24.VI-10.VIII	2000
	Tütün	Vegetasiya	4	20.VI-31.VIII	4600
6. Quba-Xaçmaz bölgəsi					
1.Xaçmaz	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	20.IV-10.VI	1550
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	3	21.V-31. VII	2800
	Çuğudur (yem üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	1000
		Vegetasiya	4	25.V-31.VIII	3850
	Birillik yonca	Vegetasiya	3	5.V-15.IX	2800
	İkiillik yonca	Vegetasiya	4	1.V-10.IX	5000

1	2	3	4	5	6
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	300
		Vegetasiya	4	10.V-10. VIII	4550
	Üzüm	Arat	1	10.X-10. VIII	1000
		Vegetasiya	3	16.V-10. VIII	3300
2.Qusar	Payızlıq dənli bitkilər	Vegetasiya	2	15.V-10.VI	1300
	Qarğıdalı (dən üçün)	Vegetasiya	3	20.V-10. VII	2400
	Çuğudur (yem üçün)	Vegetasiya	4	20.V-10.IX	3300
	Birillik yonca	Vegetasiya	2	10.VI-20. VIII	2150
	İkiillik yonca	Vegetasiya	4	15.V-31. VIII	4300
	Alma bağı	Vegetasiya	3	5.VI-31. VII	3200
3.Quba	Payızlıq dənli bitkilər	Vegetasiya	2	15.V-10.VI	1300
	Qarğıdalı (dən üçün)	Vegetasiya	3	20.V-15. VII	2400
	Çuğudur (yem üçün)	Vegetasiya	4	20.V-31. VIII	3300
	Birillik yonca	Vegetasiya	3	10.VI-25. VIII	2150
	İkiillik yonca	Vegetasiya	4	15.V-31. VIII	4300
	Alma bağı	Vegetasiya	3	10.VI-5. VIII	3200
4.Siyəzən	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	10.IV-30.IV	1000
		Vegetasiya	2	25.V-31.VI	1600
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	3	15.V-10. VII	3000
	Çuğudur (yem üçün)	Arat	1	10.IV-30.IV	1000
		Vegetasiya	4	1.VI-5.IX	4100
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	3	1. VII -15.IX	2700
	İkiillik yonca	Vegetasiya	5	1.V-10.IX	5350
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	800
		Vegetasiya	4	5.V-5. VIII	3450
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	10.IV-30.IV	1000
		Vegetasiya	2	25.V-31.VI	1600

1	2	3	4	5	6
5.Dəvəçi	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 15.V-10. VII	800 2900
	Çuğudur (yem üçün)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 1.VI-7.IX	1000 4000
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	3	1.VI-5.IX	2600
	İkiillik yonca	Vegetasiya	5	1.V-10.IX	5150
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 5	10.IV-30.IV 5.V-5. VIII	800 4600
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 3	10.X-10.III 20.B-31. VII	1000 3300
6.Xızı	Payızlıq dənli bitkilər	Vegetasiya	2	1.V-10.VI	1450
	Qarğıdalı (dən üçün)	Vegetasiya	3	20.V-10.VII	2600
	Çuğudur (yem üçün)	Vegetasiya	4	20.V-10.IX	3600
	Birillik yonca	Vegetasiya	3	10.VI-20.VIII	2400
	İkiillik yonca	Vegetasiya	4	15.V-31.VIII	4700
7. Şəki-Zaqatala bölgəsi					
1.Balakən	Payızlıq dənli bitkilər	Vegetasiya	2	10.V-5.VI	1500
	Qarğıdalı (dən üçün)	Vegetasiya	3	27.V-10.VIII	2800
	Çuğudur (yem üçün)	Vegetasiya	4	1.VI-25.VIII	3800
	Birillik yonca	Vegetasiya	3	1.VII-25.VIII	2600
	İkiillik yonca	Vegetasiya	5	1.IV-23.VIII	5050
	Tütün	Vegetasiya	4	20.VI-31.VIII	3900
	Alma bağı	Vegetasiya	3	5.VI-10.VIII	3450
2.Zaqatala	Payızlıq dənli bitkilər	Vegetasiya	2	10.V-5.VI	1500
	Qarğıdalı (dən üçün)	Vegetasiya	3	25.V-5.VIII	2800
	Çuğudur (yem üçün)	Vegetasiya	4	1.VI-25.VIII	3800
	Birillik yonca	Vegetasiya	3	1.VII-25.VIII	2750
	İkiillik yonca	Vegetasiya	4	1.IV-23.VIII	5000

1	2	3	4	5	6
	Tütün	Vegetasiya	4	20.VI-10.IX	3900
	Alma bağı	Vegetasiya	3	5.VI-10.VIII	3450
3.Qax	Payızlıq dənli bitkilər	Vegetasiya	2	1.V-5.VI	1450
	Birillik yonca	Vegetasiya	3	1.VI-25.VIII	2400
	İkiillik yonca	Vegetasiya	5	1.IV-27.VIII	4850
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	300
		Vegetasiya	4	1.VI-15.VIII	4050
4.Şəki	Payızlıq dənli bitkilər	Vegetasiya	2	10.V-5.VI	1400
	Qarğıdalı (dən üçün)	Arat	1	10.IV-30.VI	800
		Vegetasiya		27.V-15.VIII	2600
	Çuğundur (yem üçün)	Vegetasiya	4	3.VI-31.VIII	3300
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	3	1.VI-25.VIII	2300
	İkiillik yonca	Vegetasiya	5	1.IV-23. VIII	4700
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	300
		Vegetasiya	4	21.V-15. VIII	3900
	Üzüm	Vegetasiya	2	10.VII-20. VIII	2300
	Tütün	Vegetasiya	5	25.VI-31. VIII	4550
5.Oğuz	Alma bağı	Vegetasiya	4	5.VI-7. VIII	3450
	Payızlıq dənli bitkilər	Vegetasiya	2	10.V-5.VI	1350
	Birillik yonca	Vegetasiya	3	5.VII-24. VIII	2200
	İkiillik yonca	Vegetasiya	5	1.IV-23. VIII	4500
	Tərəvəz(tomat)	Vegetasiya	4	22.VI-16. VIII	3700
	Tütün	Vegetasiya	5	25.VI-31. VIII	4350
8. Abşeron bölgəsi					
1.Abşeron	Birillik yonca	Vegetasiya	6	15.IV-25.IX	6900
	İkiillik yonca	Vegetasiya	8	25.IV-20.IX	8300
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	300
		Vegetasiya	5	20.VI-25.VIII	5350

1	2	3	4	5	6
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 4	10.X-10.III 26.V-16.VIII	900 3850
9. Lənkəran bölgəsi					
1.Lənkəran	Qarğıdalı (silos)	Vegetasiya	3	6.IV-30.VII	2700
	İkiillik yonca	Vegetasiya	5	1.V-25.VIII	3800
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 5	1.IV-20.IV 15.V-20.VII	300 2700
	Üzüm	Vegetasiya	3	15.VI-15.VIII	2300
	Çay	Vegetasiya	5	1.VI-25.VIII	3000
2.Masallı	Payızlıq dənli bitkilər	Vegetasiya	2	15.IV-25.VI	2100
	Qarğıdalı (silos)	Vegetasiya	5	1.IV—30.VII	3050
	İkiillik yonca	Vegetasiya	7	1.V-25.VIII	4300
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	5	1.IV-20.IV 15.V-20.VII	300 3050
	Çay	Vegetasiya	5	25.V-31.VIII	3350
3.Astara	Qarğıdalı (silos)	Vegetasiya	5	5.IV-25.VII	2950
	İkiillik yonca	Vegetasiya	7	1.V-25.VIII	4100
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	5	1.IV-20.IV 15.V-20.VII	300 2900
	Çay	Vegetasiya	5	5.VI-25.VIII	3250

3.2. Qrunt sularının yatım dərinliyi 3 m-dən az olduqda

1	2	3	4	5	6
1. Şirvan bölgəsi					
1.Ağsu	Pambıq	Arat	1	1. XII-20.III	1200
		Vegetasiya	3	3.VI-27.VIII	3200
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	19.IV-8.VI	1800
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	4	26.VI-28.IX	4650
	İkiillik yonca	Vegetasiya	7	1.IV-20.IX	7650
2.Kürdəmir	Pambıq	Arat	1	1. XII-20.III	1500
		Vegetasiya	4	3.VI-27.VIII	3650
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	19.IV-8.VI	2150
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	26.VI-28.IX	5250
	İkiillik yonca	Vegetasiya	7	1.IV-20.IX	7550
	Üzüm	Arat	1	10.X-10.III	900
		Vegetasiya	3	5.V-13.VIII	2600
3. Zərdab	Pambıq	Arat	1	1. XII-20.III	1500
		Vegetasiya	4	5.VI-26.VIII	3800
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	20.IV-10.V	2000
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	1.VII-25.IX	5450
	İkiillik yonca	Vegetasiya	7	1.IV-24.IX	7600
4.Göyçay	Pambıq	Arat	1	1. XII-20.III	1500
		Vegetasiya	3	5.VI-26.VIII	3100
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	24.IV-10.VI	1550
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	4	1.VII-10.IX	4250
	İkiillik yonca	Vegetasiya	6	1.IV-15.IX	6400

1	2	3	4	5	6
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 2	10.X-10.III 15.V-15.VIII	900 2150
5.Ağdaş	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 4	1. XII-20.III 5.VI-26.VIII	1200 3600
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 25.IV-10.VI	1000 1900
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	4	1.VIII-12.IX	4500
	İkiillik yonca	Vegetasiya	7	1.IV-14.IX	7900
6.Ucar	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 4	1. XII-20.III 3.VI-28.VIII	1500 4000
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 20.IV-10.VI	1000 1900
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	25.VI-25.IX	5200
	İkiillik yonca	Vegetasiya	7	1.IV-20.IX	7850
2. Muğan-Salyan bölgəsi					
1.Biləsuvar	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 4	1. XII-20.III 1.VI-27.VIII	1200 3500
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 23.IV-30.V	1000 2000
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	4	27.VI-23.IX	4900
	İkiillik yonca	Vegetasiya	6	1.IV-20.IX	7350
2. Sabirabad	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 4	10.II-5.IV 14.VI-28.VIII	1500 3400
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 22.IV-31.V	1000 2050
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	4	29.VI-28.IX	4900
	İkiillik yonca	Vegetasiya	6	1.IV-20.IX	6950

1	2	3	4	5	6
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 16.V-15.VIII	700 4100
3. Mil-Qarabağ bölgəsi					
1.Ağcabədi	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 3	1.XII-20.III 14.VI-29.VIII	1500 3250
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 21.IV-7.VI	1000 1950
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	4	26.VI-21.IX	4850
	İkiillik yonca	Vegetasiya	6	1.IV-27.IX	7200
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 20.V-18.VIII	700 4350
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 3	10.X-10.III 8.V-15.VIII	900 2600
2.Ağdam	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 3	1.XII-20.III 20.VI-26.VIII	1200 2750
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 20.V-10.VI	1000 1300
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	2	1.VII-24.IX	1500
	İkiillik yonca	Vegetasiya	3	1.IV-22.IX	3250
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 3	10.IV-30.IV 16.V-15.VIII	700 3200
3.Bərdə	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 4	1.XII-20.III 20.VI-26.VIII	1500 3550
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 20.IV-5.VI	1000 1750
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	4	28.VI-20.IX	4800
	İkiillik yonca	Vegetasiya	6	1.IV-18.IX	7100

1	2	3	4	5	6
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	700
		Vegetasiya	4	16.V-8.VIII	4300
	Üzüm	Arat	1	10.X-10.III	900
		Vegetasiya	3	10.V-15.VIII	2600
4. Beyləqan	Pambıq	Arat	1	1.XII-20.III	1500
		Vegetasiya	4	7.VI-25.VIII	3400
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	17.IV-5.VI	1700
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	4	1.VII-24.IX	4900
5.İmişli	İkiillik yonca	Vegetasiya	6	3.V-20.IX	7050
	Pambıq	Arat	1	1.XII-20.III	1500
		Vegetasiya	3	14.VI-29.VIII	3100
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat	1	25.IX-20.XI	1000
		Vegetasiya	2	21.IV-7.VI	1900
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	4	1.VII-24.IX	4650
	İkiillik yonca	Vegetasiya	6	1.IV-20.IX	6950
	Tərəvəz(tomat)	Arat	1	10.IV-30.IV	700
6.Füzuli	Pambıq	Vegetasiya	4	16.V-20.VIII	4200
		Arat	1	1.XII-20.III	1200
	Payızlıq dənli bitkilər	Vegetasiya	3	7.VI-25.VIII	3250
		Arat	1	25.IX-20.XI	1000
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	2	25.IV-31.V	1450
		Arat	2	1.VII-18.IX	2300
	İkiillik yonca	Vegetasiya	4	1.IV-5.IX	4800
		Arat	1	10.X-10.III	900
	Üzüm	Vegetasiya	2	1.VI-18.VIII	1800
		Arat	1	1.XII-20.III	1500
	Pambıq	Vegetasiya	4	20.VI-26.VIII	3400

1	2	3	4	5	6
7. Tərtər	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 22.V-6.VI	1000 1700
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	4	1.VII-24.IX	4600
	İkiillik yonca	Vegetasiya	6	1.IV-18.IX	6700
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 4	10.IV-30.IV 16.V-18.VIII	700 4100
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 2	10.X-10.III 11.V-15.VIII	1000 2400
	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 4	1.XII-20.III 5.VI-25.VIII	1500 4100
8.Yevlax	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 20.IV-10.VI	1000 1900
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	5	25.VI-25.IX	5350
	İkiillik yonca	Vegetasiya	7	1.IV-20.IX	8200
4. Lənkaran bölgəsi					
1.Lənkaran	Qarğıdalı (silos)	Vegetasiya	3	10.IV-30.VIII	2250
	İkiillik yonca	Vegetasiya	4	5.V-25.VIII	2600
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 4	1.IV-20.IV 10.V-18.VII	300 2100
	Üzüm	Vegetasiya	2	15.VI-17.VIII	2100
	Payızlıq dənli bitkilər	Vegetasiya	2	20.V-28.VI	1900
2.Masallı	Qarğıdalı (silos)	Vegetasiya	4	5.IV-25.VII	2550
	İkiillik yonca	Vegetasiya	5	5.V-28.VIII	3100
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 4	1.LV-20.IV 15.V-25.VII	300 2450
	Qarğıdalı (silos)	Vegetasiya	4	5.IV-25.VII	2400
3.Astara	İkiillik yonca	Vegetasiya	4	10.V-28.VIII	2900

1	2	3	4	5	6
	Tərəvəz(tomat)	Arat Vegetasiya	1 4	1.IV-20.IV 10.V-18.VII	300 2300
5. Quba-Xaçmaz bölgəsi					
1.Dəvəçi	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 20.IV-5.VI	1000 1400
	Birillik yonca	Vegetasiya	2	10.V-10.IX	2200
	İkiillik yonca	Vegetasiya	4	5.V-5.IX	3900
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.X 20.IV-6.VI	1000 1400
2.Xaçmaz	Birillik yonca	Vegetasiya	2	10.V-12.IX	2300
	İkiillik yonca	Vegetasiya	4	6.V-15.IX	3700
	Üzüm	Arat Vegetasiya	1 2	10.X-10.III 18.V-10.VIII	900 1700
6. Gəncə-Qazax bölgəsi					
1.Goranboy	Pambıq	Arat Vegetasiya	1 3	1.XII-20.III 10.VI-28.VIII	1200 2800
	Payızlıq dənli bitkilər	Arat Vegetasiya	1 2	25.IX-20.XI 20.IV-6.VI	1000 1600
	Örtükaltı yonca	Vegetasiya	3	1.VII-25.IX	2500
	İkiillik yonca	Vegetasiya	4	1.IV-20.IX	5050

Ədəbiyyat

1. Алпатыев А.М. Влагодоборот культурных растений. М., 1954
2. Алпатыев С.М. Методические указания по расчетам режима орошения сельскохозяйственных культур на основе биоклиматического метода. Киев, 1967
3. Алирзаев А.А. Испарение грунтовых вод на Северной Мугани. Гидротехника и мелиорация, № 2, 1969
4. Данильченко Н.Б. Расчет режимов орошения сельскохозяйственной культуры. Гидротехника и мелиорация, №1, 1978.
5. Гусейнов Г.М., Талыбов Г.Х. Заключительный отчет ШОИСМО по теме 052.130а «Изучить режим орошения и разработать методы расчета водопотребления основных культур севооборота при поливе дождеванием применительно к различным зонам Азерб. ССР» (раздел 1), АзНИИГиМ, 1971-1975 гг.
6. Гусейнов Г.М., Насибов С.М. Заключительный отчет МОМС по теме 052.130а «Изучить режим орошения и разработать методы расчета водопотребления основных культур севооборота при поливе дождеванием применительно к различным зонам Азерб.ССР» (раздел 2), АзНИИГиМ, 1971-1975 гг.
7. Гусейнов Г.М., Абдинов М.М., Саранди А.К. Отчет по теме «Разработать и внедрить высокопроизводительные способы орошения сельскохозяйственных культур в Азерб. ССР», АзНИИГиМ, 1960, 1961г.
8. Оруджев А.К., Баширов Н.Б., Байрамов З.А. Отчет по теме 052.028b «Разработать мероприятия по освоению мелиорируемых засоленных земель Кура-Араксинской низменности», АзНИИГиМ, 1972-1975 гг.
9. Гусейнов Г.М., Рашидов Н.М. Заключительный отчет АОИСМО по теме 052.130 а «Изучить режим орошения и разработать методы расчета водопотребления основных культур севооборота при поливе дождеванием применительно к различным зонам Азерб. ССР» (раздел 3). АзНИИГиМ, 1971-1975 гг.
10. Баширов Н.Б., Надиров Н.Г., Алиев Ю.И. Отчет по теме 052.02.03.02 Т5 «Создать и ввести в эксплуатацию опытно-производственные стационарные системы капельного орошения для садов и виноградников», АзНИИГиМ, 1976-1979 гг.
11. Гусейнов Г.М., Абдинов М.М., Ильясов Ф.А., Джаниев Г.М. Отчет по теме 052.053 «Разработать технологию механизированных

- и автоматизированных способов полива для различных природных и хозяйственных условий» (раздел 1), АЗНИИГиМ, 1966-1970 гг.
12. Абдинов М.М., Керимов Н.Б. Отчет по теме IV-47 «Орошение по объекту «Водохранилище на реке Боладычай в Ленкоранском районе» (раздел 2), АЗНИИГиМ, 1988.
13. Абдинов М.М. Отчет по теме IV-13 «Опытно-экспериментальное определение режима орошения и разработка рекомендаций по биоклиматическим коэффициентам сельхозкультур по объекту «Водохранилище на реке Боладычай Ленкоранского района», АЗНИИГиМ, 1990.
14. Мелиоративные системы и сооружения. СНиП 2.06.03-85. М., 1986, с.3.
15. Костяков А.Н. Основы мелиорации. М., Сельхозгиз, 1960.
16. Kənd təsərrüfatı bitkilərinin səth suvarma üsulları ilə suvarılmasına dair tövsiyələr. Bakı, 1983, 76 s.
17. Məmmədov R.H., Kərimli N.B. «İrriqasiya sistemlərinin layihəsində kənd təsərrüfatı bitkilərinin optimal suvarma rejiminin texniki-iqtisadi əsaslandırılması üçün elmi-mühəndisi tövsiyələrin hazırlanması» hesabatı, mövzu III, bölmə I, mərhələ I, AzETNvəMİ EİB, 2003, 2004, 2005.
18. Гусейнов Г.М. Отчет по заданию 11.06 «Разработать проекты норм и укрупненных показателей водопотребления и водоотведения для орошения и обводнения земель для различных зон страны и представить их в Госстрой СССР, ГКНТ, Минводхоз СССР и органы по регулированию использования и охране вод», АЗНИИГиМ, Баку, 1981.
19. Гусейнов Г.М., Морозова С.Ф., Ганюшкина Н.А. Отчет по теме IV-29 «Установление биологических коэффициентов водопотребления и разработка режима орошения сельскохозяйственных культур для объектов ирригационно-мелиоративного строительства в Азербайджанской ССР». АЗНИИГиМ, Баку, 1980.
20. Мадатзаде А.А., Шихлинский Э.М. Климат Азербайджана. Баку, 1968, 344с.
21. Надиров Н.Г., Морозова С.Ф., Смирнова Л.И. Коэффициенты увлажнения и их связь с потребностью сельскохозяйственных культур к воде.-В кн.: Ирригационно-мелиоративное строительство на орошаемых землях Азербайджанской ССР. –М.: ВНИИГиМ, 1984, с.150-155.

MÜNDƏRİCAT

	Səh.
ÖN SÖZ	3
GİRİŞ	5
1.RESUBLİKADA MÖVCUD SUVARMA REJİMİNİN TƏYİNİ METODU	7
2.ELMİ-TƏDQİQAT İŞLƏRİNİN NƏTİCƏLƏRİ	9
2.1.Su tələbatının bioloji əmsalı	9
2.2.Suvarma rejiminə həsr edilmiş elmi-tədqiqat işlərinin təhlili	11
3.RESUBLİKANIN SUVARILAN TORPAQ SAHƏLƏRİNDƏ SU TƏLƏBATININ ÇATIŞMAZLIQ TƏMİNATI 75% OLAN İLLƏRDƏ RAYONLAR VƏ BİTKİLƏR ÜZRƏ KORREKTƏ EDİLMİŞ SUVARM REJİMLƏRİ.....	30
3.1. Qrunt sularının yatım dərinliyi 3 m-dən çox olduqda	30
3.2. Qrunt sularının yatım dərinliyi 3 m-dən az olduqda.....	48
ƏDƏBİYYAT	55

